

Tízparancsolat

Lekció: 2Tim. 3.
Textus: 2Móz. 20.12

2007. április 29.
Gazdagrét

Gyermekeink

A múlt alkalommal arról beszéltünk, hogy ezt a parancsolatot Isten elsősorban Izrael középgenerációjának címzi. Azokat szólítja meg, és hívja a szülők tiszteletére, komolyan vételére, akiknek felmenői már nem produktív, nem aktív tagjai a népnek. Szó esett arról, hogy egy társadalom életében az idős emberek komolyan vétele, a velük való törődés, az irántuk való gondoskodás és megbecsülésük a társadalom jövőjének a záloga. Amelyik közösség figyelmen kívül hagyja az időseket, az nem fog hosszú ideig élni a földön, amit Isten kijelölt a számára. Szembenéztünk azzal is, hogy a szüleink iránti tisztelet kérdése nem ritkán mély fájdalmakat szakít fel bennünk, mert szüleink nem tettek mindig eleget ennek az Istentől való hivatásnak. Isten mégis meglátogat gyógyító, megbocsátó kegyelmével, hogy életünket terhektől megszabadítsa és úgy formálja, hogy uralmának jele és előíze legyünk a mai társadalomban.

Most gyermekeinkre nézve tekintünk bele az ötödik parancsolatba: „*Tiszteld apádat és anyádat...*” Mire hív ez bennünket, gyermekeket nevelő szülőket? Mi az a viselkedés, hozzáállás, ami elősegíti, hogy gyermekeink szüleiket tisztelő, valamint tágabb értelemben a felnőtteket tisztelő, más embereknek tiszteletet adó felnőtté növekedjenek? Hiszen nyilvánvaló, hogy abból, hogy valaki ezt a parancsolatot megköveteli, még nem fognak a tekintélyhez egészségesen viszonyuló gyermekek és majd felnőttek formálódni. Mint ahogy számunkra, Jézus követői számára az is egyértelmű, hogy a minden tekintély elutasítása, az ötödik parancsolat figyelmen kívül hagyása, mint ami már réges-rég csak a múlthoz tartozik, szintén nem járható út. Mint Jézus Krisztus követői, hisszük, hogy a tekintély megfelelő tisztelete, valamint az igazi szeretet és szabadság nem zárják ki, sőt inkább feltételezik egymást. Ez a meggyőződésünk pedig éppen abból a személyes és valóságos kapcsolatból fakad, amelyet hitnek nevezünk. Isten iránti tiszteletünk, tekintélyének elfogadása együtt jár azzal a kimondhatatlan szeretettel, amelyről a Szentlélek tesz bizonyosságot a szívünkben.

Istennek szeretete és tisztelete szoros összefüggésben van az ötödik parancsolattal. Amikor Isten arra hívja megváltott népét, hogy a gyermekek tiszteljék szüleiket, önmaga tiszteletére is hív. A szülői hivatás Istentől való hivatás. Mint szülők, Istentől kaptuk a megbízást, hogy gyermekeink felé képviseljük atyai gondoskodását, és anyai, gyengéd szeretetét. És miközben ezt jól-rosszul megéljük – tetszik, nem tetszik – Istent képviseljük gyermekeink felé. Nem csak a szülők, vagy más tekintély egészséges tiszteletét kell, hogy gyermekeink megtanulják a családban, hanem Isten tiszteletének, szeretetének az első magjai is itt hullanak szívükbe. Mindez arra hív bennünket, hogy komolyan és őszintén Isten elé álljunk: Mit kér tőlünk, mint szülőktől az Úr akkor, amikor népe elé adja az ötödik parancsolatot: „*Tiszteld apádat és anyádat...*”? Hogyan lehetünk olyan szülők, akiknek gyermekeiben megérik ez a tisztelet?

I. A kihívás

Először beszéljünk a nehézségekről! Olyan korban élünk, amit Pál apostol a lekciónban olvasott szavai jól jellemeznek. Az emberek „*önzők, pénzsóvárok, ... dicsekvők, gőgősek, istenkáromlók, szüleikkel szemben engedetlenek, hálátlanok, szentségtelenek, szeretetlenek, kérlelhetetlenek, rágalmozók, mértéktelenek, féltelenek, jóra nem hajlandók, árulók, vakmerők, felfuvalkodottak, akik inkább az élvezeteket szeretik, mint Istent.*” (2Tim. 3.2-4)

Nem az a különbség egyik és másik kor között, hogy mindezek megjelennek-e bennünk, hiszen Jézus semmi kétséget nem hagy afelől, hogy mi lakik az ember szívében (Mk. 7.20-23), és ha kicsit is őszinték vagyunk, mi ezt nagyon jól tudjuk. Az igazi kérdés az, hogy mindezeket teljesen természetesnek, helyénvalónak találjuk a társadalomban, sőt, esetleg büszkén valljuk, vagy pedig a közösség rossznak ítéli az ilyet. Míg bizonyos kultúrákban a mai napig nem kérdőjeleződik meg a szülők tisztelete, a nyugati világban ez nem magától értetődő. Ebben a helyzetben különösen is nehéz olyan szülői magatartást és gyakorlatot követni, amely a tiszteltes kialakítását segíti elő. De honnan a tekintélyellenességnek e hatalmas árja?

Ross Campbell, amerikai pszichiáter gondolatmenetét követem. Campbell a következőképpen vázolja fel a társadalmunkat elborító, lassan ellehetetlenítő tekintélyvesztés és erőszak működését. A tekintélyellenes, lázadó magatartás a gyermekkorban alakul ki. Ennek legfőbb oka gyermekeink haragja, valamint az, hogy nem tanulják meg haragjukat megfelelően kezelni. A harag oka pedig nem más, mint az igazi szeretet hiánya. Mi, szülők, nem fejezzük ki megfelelő módon gyermekeink felé feltétlen szeretetünket.

Az a társadalom, amelyben élünk, látszólag nagyon gyermekcentrikus, szerető, elfogadó, toleráns, de csak látszólag. Sokkal többet engednek meg a gyerekeknek, mint korábban, sokkal többet kapnak a gyerekek anyagiakban, mint amit legtöbbször kaptunk, akik ma szüleik vagyunk. Több szabadság, több lehetőség, kevesebb fegyelmezés – nem szabadabb a gyermek, nem több szeretetet kap, mint egy olyan korban, amely sokkal több korlátot állított? Azt kell, válaszoljunk, hogy nem. Az abszolút megengedő, korlátok nélküli hozzáállás a szülő részéről nem a szeretet, hanem leggyakrabban a tehetetlenség, máskor a nemtörődömség jele. Egyrészt elvették a fegyelmező eszközök, hiszen mindazon ideológiák következtében, amelyek szerint a gyermek személyiségét hagyni kell korlátok nélkül kibontakozni, elbizonytalanodtak a szülők. Másrészt sokkal több figyelmet és energiát követel bizonyos korlátok tudatos felállítása és következetes betartása, mint ha egyszerűen csak nem veszünk tudomást arról, amit gyermekünk mond vagy tesz (vagy éppen nem tesz). A mai társadalom, minden látszólagos vonása ellenére, nem figyel a gyerekekre, sőt, a gyerekek egyre inkább kiszorultak életünkből. A legtöbbször életének ritmusa nem igazodik a gyerekek szükségleteihez. Sokaknak a gyerek egyre inkább csak gond, csak nyűg, amit a legbölcsebb elkerülni. Campbell írja: „*Nem igazabbé, hogy [a gyermekek] adnak értelmet életünknek, hogy bennük látjuk a jövő reménységét, hogy megédesítik az életünket, és erőt adnak a küzdelmeinkhez. Ahogy a társadalom egyre inkább a felnőttek kiváltságaira összpontosít, a gyermekek mind jobban vesztesékké válnak.*” (Dühöngő ifjak, 21. o.) Csak gondoljunk végig, hogy micsoda háborút vívnak a gyerekek normális fejlődése ellen a TV, a reklámok, amelyek vágyaik és kívánságaikat célozzák meg, az az oktatáspolitikai, amely tudatosan kihátrál abból, hogy bizonyos dolgokat jónak, másokat rossznak nevezzen, és folytathatnánk a sort...

De nem azért vagyunk együtt, hogy a külvilágot egyfajta hamis önelégültséggel kritizáljuk, mintha mi nem ebben a világban élnénk, és mintha minket nem formálna nagyon erősen ez a társadalmi kontextus. Sokkal inkább azért, hogy feltegyük a kérdést: mire hív bennünket Isten ebben a helyzetben?

II. A felszólítás

A következőkben Pál apostol szavaira fogunk figyelni, aki – amikor a szülő és gyermek kapcsolatra nézve idézi az ötödik parancsolatot, a következőt teszi hozzá: „*Ti apák pedig ne ingereljétek a ti gyermekeiteket, hanem neveljétek az Úr tanítása szerint fegyellemmel és intéssel.*” (Ef. 6.4)

Már maga az a tény, hogy az apostol nem csak a gyermekek, hanem a szülők kötelességét is hangsúlyozza, hatalmas jelentőségű az ő korában. A római családban az apa ég

és föld ura volt, akinek gyereke haláláig engedelmességgel tartozott. Az apa az egész család felett korlátlan hatalommal bírt, amely nem csak a büntetésben mutatkozott meg, de arra is joga volt, hogy az újszülött életét elvegye vagy gyermekét rabszolgának eladja. Ebben a helyzetben Pál arra inti a szülőket, akik Krisztusban új életet kaptak, hogy ne éljenek vissza ezzel a tekintéllyel, ne ingereljék, bosszantsák gyermekeiket. Az apostolnak van annyi ismerete, hogy tudja, a szülői tekintéllyel milyen könnyen össze lehet törni, meg lehet nyomorítani egy gyermeket. Irreális elvárások, megalázás, kegyetlen szigorúság, értelmetlen feladatok mind-mind kimerítik azt, amitől az apostol óvja a szülőket. Arra hívja őket, hogy a gyermekeikkel való kapcsolatra nézve is Jézus Krisztusra tekintsenek.

Ha korábban azt mondtuk, hogy a gyerekek haragja áll a tekintélyellenesség mögött, ami meg a szeretethiányból fakad, akkor most elsősorban azzal nézzünk szembe, ami a mi viselkedésünkben gyermekeink haragját kiváltja. Az egyik legnehezebb gyermekeink számára a mi feszültségünk, haragunk elhordozása. Hányszor történik az, hogy munkahelyi, vagy más helyzetből fakadó feszültségünk, haragunk gyermekeinken csattan, azokon, akik egészen védtelenek ennek kezelésében? De ha éppen ők hozták ki a sodrunkból, akkor is igaz, amit Campbell így fogalmaz: „*A felnőttek hatalmi pozícióban vannak, amikor levezetik haragjukat. A gyermekek viszont függő helyzetben kénytelenek megtenni ugyanezt, úgy, hogy közben nem is képesek fölfogni a problémát a maga teljességében. ... Mivel a gyermekek védtelenek a szülők haragjával szemben, fájdalomuk, sértődöttségük és csalódottságuk mélyen beléjük ivódik, és megmérgezi őket.*” (14. és 38. o.) Nem ingerelni a gyermekeinket azt jelenti, hogy nem élünk vissza a hatalmi helyzetünkkel, hanem úgy tekintjük őket, mint akiket Isten egy időre ránk bízott, hogy őt képviseljük feléjük.

Gyermekeink ingerlése az is, ha folyamatosan elvárások alá helyezzük őket, és nem tudunk elégedettek lenni az eredményeikkel. Ha nem érzik, hogy elég, amit tesznek, valamint, hogy szeretetünket nem a teljesítményükhöz (iskolai, viselkedésbeli, sport, stb.) mérten adjuk. Ha folyamatosan azt érzik, hogy csak akkor kapnak szeretetet és elfogadást, ha jól teljesítenek, egyre több fájdalom és harag gyűlik szívükben. Ha elégedetlenségünket gúnyjal és mások összehasonlításával fejezzük ki, még súlyosabb a helyzet.

Pál azonban nem csak annyit mond, hogy ne ingereljük őket, hanem azt is, hogy neveljük őket az Úr tanítása szerint. Ha pozitívan akarjuk megfogalmazni, mire van szüksége gyermekeinknek, ahhoz, hogy ne a harag gyűljön fel bennük az elhanyagoltság érzése miatt, akkor az a szeretet. Persze minden szülő azt mondja, hogy szereti a gyerekeit. Campbell azonban felhívja a figyelmet arra, hogy míg a szülők *beszéd-központúak*, azaz szavakból értenek, a gyermekek *viselkedés-központúak*, azaz nem azt tudják, amit mondanak nekik, hanem azt, amit éreznek. „*Csupán azt tudják, amit éreznek.*” – fogalmaz Campbell (33). Ez pedig arra figyelmeztet bennünket, hogy nem elég, hogy tudjuk, szívünk mélyéből szeretjük a gyermekeinket, ők csak akkor fogják tudni ezt, ha újra és újra átéljük a velük töltött időben, a törődésben, a rájuk irányuló figyelemben. Miközben rohanunk dolgaink után, és tudjuk, nagyon szeretjük őket, és még hangot is adunk ennek, a gyermekeink mégis azt érzik, hogy nem szeretjük őket, mert nincs rájuk időnk, nem fordítunk rájuk kellő figyelmet. Az Úr tanítása szerinti nevelés alapja, hogy szeretetünket kimutatjuk, megéljük a velük való kapcsolatban. (Ezen a ponton láthatjuk, mily erősen összetartozik a nyugalom napjának megszentelése a szülők tiszteletével, hiszen a nyugalom napja éppen ennek a családdal együtt töltött időnek is teret ad.)

Mindehhez hozzátartozik a szeretetben való fegyelmezés és intés, ami elengedhetetlen ahoz, hogy a gyermekek biztonságban és tiszteletet tanulva nőjenek fel.

Mindezek bennünket, szülőket komoly bűnbánatra hívnak. Nem hiszem, hogy van köztünk olyan szülő, aki úgy érzi, hogy nem vétkezett a gyermekei ellen, ha mással nem, a múltasztásaival. És jó is, ha Isten Lelke a szívünkre terheli most a gyerekeink iránti felelősségünket, és rámutat türelmetlen, vagy erőszakos, vagy éppen túlzottan engedékeny, de

mindenképpen szeretetlen magaviseletünkre. Engedjük, hogy megtörjön a szívünk, látva, hogy mennyi terhet hordoznak gyermekeink a mi bűneink, nyomorúságaink miatt. És fordítson ez bennünket az Úr Jézus Krisztushoz, hogy ő szabadítson meg, formáljon át minket, bocsásson meg nekünk, és kegyelmével pótolja ki hiányosságainkat és elrontott dolgainkat a gyermekeink életében. Kérjük, hogy adjon türelmet, önuralmat indulataink felett. Szabadítson meg a teljesítmények elvárásától. Plántálja belénk szeretetét, gyengédségét, hogy azt adjuk tovább. Adjon eltökéltséget és reménységet arra, hogy olyan apák és anyák lehessünk, akiknek gyermekei nem csak bennünket, de Istenünket is szeretni és tisztelni fogják.

Végezetül tegyük fel a kérdést: mire hívja az ötödik parancsolat jelen megközelítése azokat, akiknek nincsenek velük élő gyermekeik?

Istennek ugyanezt a kegyelmét kérjük azoknak, akiknek már felnőttek a gyermekei. Adjunk hálát, ahol az szépen történt és érezzük együtt azokkal, akik most bűnbánatot kell, hogy tartsanak. Fedje be őket a mi Urunk bűnbocsátó kegyelme, és adjon reménységet minden körülmények között.

Akiknek nincsen gyermekük, szintén megszólíthatnak ma. Először is gondolkodj el, hol vannak körülötted kisgyermek, akiknek az életére, fejlődésére, szeretettapasztalatára döntő hatással lehetsz. Vannak körülötted gyermekek, a tágabb családban, a gyülekezetben, vagy más barátok között. A mai társadalomban a nagycsaládi közösségek széthullóban vannak. Ennek részben oka a társadalmi mobilitás (gyakran nem ott lakunk, ahol családunk), az egyre gyorsabb élet, amely egyre kevesebb idővel jár, valamint a feloldatlan konfliktusok sokasága. Hihetetlen nagy áldás lehetsz olyan szülőknél, és gyermekeiknél, akiknek nagyon nehezebb esik a kellő időt és figyelmet megadni a gyermekeiknek. Egy jó barát, egy nagynéni, egy keresztanya- vagy apa, egy „pótnagymama” áldott forrása lehet annak, hogy ezekben a családokban a gyerekek szeretetet, figyelmet kapjanak. Ha bevállalod barátaid gyermekeit egy estére, egy napra, egy hétvégére, nem csak a gyermekek kaphatnak sokat, de a megfáradt szülőket is hozzásegítheted ahhoz, hogy megújult szeretettel forduljanak gyermekeik felé. Bár csak egyre több ilyen kapcsolat alakulna, formálódna gyülekezetünkben!

Egy másik dimenzió a generációk közötti kapcsolat kérdése. Az idősebb emberek gyakran panaszkodnak, hogy nem kapnak megfelelő tiszteletet a fiataloktól, és ez gyakran nem mindennapi alap nélkül való. Megélhetjük ezt a családban, de a gyülekezetben is. Ha úgy érzed, hogy erős benned ez az elvárás a fiatalabbak felé, sőt, akár – ha őszinte vagy – felismered, hogy haragot táplálsz a szívedben irántuk, a mai ige nem megerősíti ezt az elvárást, és nem igazolja haragodat! Sőt, inkább neked szegezi a kérdést: Te milyen lelkülettel vagy, valamint mit teszel annak érdekében, hogy a körülötted élő fiatalok tisztelettel forduljanak feléd? A szeretet lelkülete árad-e ki belőled, vagy sokkal inkább csak az elvárásoké és elégedetlenségé? Döbbenetes látni, hogy vannak nagyszülők, akik nagy szeretettel tudnak lenni kamasz unokáik iránt, akik, még ha otthon lázadnak is, nagyszüleiknél szabadságot tapasztalnak, és rajonganak értük. De az is igaz, hogy gyakran éppen ebben a viszonyban van hihetetlen meg nem értés és szeretetlenség – mind a két irányba.

Jöjjünk hát mindazzal, amire Jézus rámutatott életünkben, ő elé. Hozzuk kudarcainkat, bűnbánatunkat, megtört szívünket, és vegyünk tőle bocsánatot, gyógyulást és reménységet. Ámen!